

J E L E N K Ö R.

60. szám.

Pest szombat julius 27dikén.

1833.

Foglalat: Magyar és Erdélyország (Pozsonyban orsz. és ker. ülések jul 19—22k. Felségünk Schönbrunnban. Nádornék Carlstadból visszatért. Locella 's Gartner. Nopcsa Elek. Zólyom megye új követe. A' honi nyelv ügyében újabb rendelkezések az alföldi récz-oláh-iskolák, horvát-dalmát-'s tótország, munkácsi püspök-megye, 's dunántúli h. v. superintendenciánál. Levél Jassyból 's a' t.). Anglia (az új 's legnagyobb angol hadi hajó. Fergusson indítványa a' lengyel ügy pártoltatása végett l. Palmerston beszédével együtt 's az irlandi egyházi bill. Elegy). Franciaország (Egy-velgek. Madriti manoeuvre. Thiers körlevele). Portugália (Pedro proclamatioja. A' két ellenséges hajóhad, Beja, Mollelos 's egyebek). Elegyhírek. Legújabb.

MAGYAR ÉS ERDÉLYORSZÁG.

Pozsony. F. h. 19kén RReink előbb kerületi később országos ülésben is a' vallástárgyi VIIIik üzenet javaslatát, valamint a' ker. jegyző ur feltevét, majd szórul szóra elfogadják. Utána az új felírás javaslata hozatván elő, felolvastatása után leírásra bocsátatott. Az orsz. ülésben rendre jött az urbariumi munkálatok 1ső cikkelyének 7ik §sza (a' ker. szerkezet szerint), melly az I. rész 40ik cz. értelmét egyes esetekre osztja, miképen t. i. 's milyen jobbágytelket vehetnek vissza a' közosztályosak? A' tárgy bővebb kifejtése után, mivel illy ritka kivételnél eddig sem történtek még visszaélések, az egész §. kihagyatott. Másnap előbb kerületileg az új felírás javaslatát fogadván el RRink, azután ismét orsz. ülésre gyűltek, folytatandók az urbariumi munkálatokat. A' haszongyümölcsözési szabad adásvevés foganatosására megkivántatók tárgyiban szótöbbséggel határozzák el: hogy a' földesuri jóváhagyás az eladóra nézve csak nyilvános magtalanági. a' vevőre nézve pedig csupán azon esetekben tagadtathatik meg, mellyekben a' jobbágy kibecsültetése forog fen. Egyébiránt az illy szabad adásvevésnek jegyzőkönyvbe iktatása iránt a' kerületi határozat fogadtatott-el, kivévén az eladási ár 60nadának, (mellyet a' vevő jegyzőkönyvbe iktatás fejében a' földes urnak tartozik fizetni), meghatározását, melly felett különbözők voltak a' vélemények: valljon t. i. a' haszongyümölcsözés mennyiségétől, vagy pedig a' szorgalmi javításoktól kelljen é azt fizetni? Az Elölülő ur végre kerületi tanakodásra utasítván a' kérdést, 22kén a' többség oda nyilatkozott, hogy egy jobbágyi teleknek legnagyobb ára határozottassék meg 's eladás esetén egyedül azon legnagyobb ár

60nada, csekélyebb eladásokban pedig az igaz ár 60nada fizettethessék jegyzőkönyvi iktatás fejében. Ugyan az ezen napi (22ki) orsz. ülésben az urbariumot folytatólag a' 9ik (vagy mivel a' 7ik eltöröltetett, most már 8ik) 's 10ik szakaszok kerülvén vizsgálat alá, az elsőbbségre nézve a' ker. határozat hagyatott helyben; a' 2ikra pedig szótöbbség akará, hogy az illyes adásvevésekben a' külső telkek soha se szakasztassanak el a' belsőtől; egy telket pedig negyed-résznyinél kisebbre osztani még a' földesur megégyeztetével se legyen szabad.

O cs. kir. Felségök jul. 20ikán Badent elhagyva Schönbrunnba költöztenek által itt egy pár napig mulatandók, mielőtt csehországi utjokra (Prágába) indulnának.

Fenséges Nádornék Sándor főig fiával Carlsbadból visszatértében Prágán e' h. 15 's 16ikán mulatta közben a' cseh-nyaváros nevezetességeit megszemlélvén 17ikén Bécsbe indult.

Cs. kir. Felségünk jul. 13ikán költ 's a' kir. magyar szent István-rend kancellárjához gróf Reviczky Ádámhoz intézett kabineti legfensőbb rendelete szerint Locella Henrik és Gartner Konrad bárókat, főtörvényszéki tanácsosakat 's udv. biztossági közbirákat sz. István-reud középkeresztesivé méltóztatott kinevezni.

Jul. 1sőjén iktatá be m. Lázár László gróf, kormányzéki tanácsos és kancellár Maros-vásárhelyen mélt. Nopcsa Elek urat, mint Erdély országgyűléseig a' kir. táblához kegyelmesen kinevezett helyettes előlőt egész 's e' fényes hivatalhoz illő dísszel.

Tek. Zólyom vmegye RRei f. h. 17kén Besztercebányán tartott közgyűlésökben Radvánszky Antal ur egyik országgyűlési követük helyébe, ki e' tisztéről gyöngélkedő egészsége miatt mondott le, Garamszeghy

Péter urat a' dunáninneni ker. tábla számfelletti közbiráját 227 > 41 szóval választák el, ki arra velős 's lelkes magyar beszédet tartta Zólyom RRhez.

Az alföldi rác-oláh-iskolák ker. igazgatójához nyelvünk tanítása ügyében legujabban küldött sürgető hivatalos rendelések:

Tek. Igazgató ur!

Ő cs. kir. Felsége legkegyelmesb Urunk, a' g. n. e. iskolai rendszer 's az iskolák 1819 évbeli látogatása felől, Hozzá, (valamint tisztelőm (antecessorom) 's kir. tanácsnok néhai Nesztorovics Uróz idejében vitt jegyzőkönyvünk bizonyítják) a' nagymélt. Helytartótanács utján 1820 januar. 18ikán 649 sz. alatt intézett legalázatosabb fölterjesztést kegyelmesen jóváhagyván, sőt annak 5ik pontjára nézve különösen megparancsolván: „hogy azon tanítók, kik az ifjúságot német és magyar nyelven olvasásra és írásra oktatni elmulasztának, szigorúan köteleztessenek mind a' kettőnek serény tanítására, az elsőt ugyan az egy kormányi szövetség miatt, utóbbit pedig mint hazait és törvényest, iránta különösen mint rendszeres tanulmány iránt kibocsátott legfensőbb rendeletek következtetésében is;“ — még akkor mingyárt meghagyatott minden rác-oláh g. n. e. iskolák igazgatóságának a' mondott hazai magyar nyelv taníttatását a' felügyelősökre bízott iskolákban mindenütt eszközölni, 's kitelhető szorgalmokkal ápolni; mit is eddigelé az évenként tartatni szokott vizsgálatok felől felküldött jelentéseikből örömmel értettem. Minthogy azonban fentebb hódolva tisztelt Királynak Ő Felsége az 1830ki 8. t. cz. erejéhez képest törvény gyanánt méltóztatott megerősíteni, hogy az egybegyülve volt országos KK. és RR. kívánata szerint melőzhetően szükséges legyen minden nyilvános hivatal viselőnek a' hazai nyelv kellő ismerete: mind magamra, mind felügyeléseim alatt álló iskolai intézetekre azon édes kénytelenséget látom háramlottnak, melly szerint a' régebben parancsolt magyar olvasás és írásra taníttatásnál meg nem állapodhatva, minden emberileg telhető tehetséget arra intézzem: hogy a' kezeink alá bízott nemzeti ifjúságot a' hazai nyelv első ismeretire is juttathassuk; így gondolhatván hazámnak tartozó legszentebb kötelelenségem

met a' nevendék polgárság boldogítására teljesíthetnem, 's kikerülhetnem az ivadék világ szavát, mellyet utóbb tisztem vétkes mulasztásaért rám igaz panasz 's méltó vádként lehetne róni. Ezen kellemes 's lelkesnek legszívesebb, bár más részről terhes és számtalan akadályokba ötlekező kötelelőségemtől ihletve, már a' mult évben bátorkodtam mind azon tek. Hatóságokhoz, mellyek megyéjiben rác v. oláh nép keblesül, hivatalos megkeresést intézni: méltóztatnának azon népek iskola-intézetei iránt ollyas rendeléseket tenni, mellyek szerint azok számára a' célra mulhatlanul szükséges, vagy fensőbb rendeléseknél fogva tanítás-vezéről kitüzött magyar és anya-nyelvi könyvek beszerezhetése eszközöltethessék, ez levén legelső eszköz a' kívánt célhoz vezethető. Ezen felszólítás következtetésében fentiszt. Uraságodhoz is ugyanazon időben rendelést bocsátottam, miképen a' tek. Megyék által teendő rendszabásokhoz alkalmazkodván oda utasítaná az iskolai igazgató 's tanító urakat, hogy az iskolákra külön külön szükséges könyvek számát, hiteles aláírásokkal bizonyítva hozzám mentül előbb felküldvén, azonnal megtehessem azon lépéseket, mellyek a' kívánt könyvek kijövetelit 's az illető felekhez juttatásit eszközölnék. (Itt következnek a' könyvek nevei: rác-oláh-magyar grammatika, kis szókönyv, magyar elbeszélések rác-oláh fordítással 's a' t.; ugyan e' könyvek szabott árai, ezek felküldhetési 's a' könyvek leszállíthatatási módjai 's a' t. lásd erről 1833iki Jelenkorunk 42 számát). Mire nézve fentiszt. Uraságod, kit én munkálatimban segéd- 's részes társul ezennel ujjolag meghívok, külön külön minden tanítónak fejenként hivatalbeli szorossággal meg fogja e' kir. iskolák fő felügyelősége nevében hagyni, hogy az idézett könyvek szükséges számlajstromát pontosan elkészítve hozzám e' f. eszt. júliusa utóljaig mulhatlanul felküldjék. Azon esetben, ha tán ezt a' községi birák 's jegyzők ellenzeni találják, méltóztatassék e' tárgybeli panaszával az illető járásbeli szolgabíró urakhoz folyamodni, kik ügyét bizonyosan kellő pártolással fogadandják, különben pedig engem a' dolog mibenlétéről hivatalosan értesíteni. Egyébiránt nem keletkeztvén illyes akad-

lyok, tisztelt Uraságod azon pillanatban, midőn e' részbeni körleveleit a' községek 's tanítókhöz szerte küldözendi, egyszersmind az illető szolgabíró urakat a' részükről is teendő szükséges rendelések miatt, illően meg fogja keresni. Végre mivel ezen tárgy olly tetemes fontosságú, hogy minden egyéb haladékot kizárna, 's azért e' hivatalnak tetemes köze ahoz: valljon mikor és millyen körleveleket bocsátand tisztelt Uraságod közre? legyen szives, egyszersmind ezen körleveleinek, valamint az illető szolgabíró urakhoz intézendő megkereső leveleinek másolatját, keletök 's kézhöz juthatások napja hiv feljegyzésivel együtt hozzám azonnal felküldeni. Budán jun. 20ikán 1833. Aláírva: Temesváry Miklós m. kir. helytartósági titoknok, Magyarországon a' g. n. e. nemz. iskolák helyettes fő felügyelője, a' zombori szerb 's ó-aradi oláh paedagogiai intézet igazgatója, 's mind ezen iskolák pénzalapjait kormányzó választottság előlölője. — Milly szép, ha ki valódilag érzi kötelessége szentségét 's őszinte fő törekvése annak teljesíthetése! mivel nagy kötelesség a' törvényesen megalapított országos akarat! Mellyre is méltatólag ügyelve Fels. Fejdelmünk (a' Tud. Gyűjt. VI. köt. után) Dalmát- Horvát 's Tótországnak azon kérelmét, hogy a' magyar nyelv melly mostanig e' tartományokban az 1792iki törvény 7ik cz. szerint csak renden kívül tanított, ezentul minden nyilvános tudom. intézeteknél rendesen taníttassék, — legmagasb helyben hagyásával megerősíteni 's e' tárgynak azonnal keletbe hozatását elrendelni méltóztatott; — a' munkácsi egyesült görög szertartású püspök-megye pedig, hol az anyakönyvek szerkeztetésiben eddig az orosz v. latin nyelv divatozott, legközelebb azoknak magyar nyelven vitelét határozta el. Igaz ugyan, hogy még 1829iki jun. 30ikán a' nagymélt. m. kir. Helytartó-tanácsnak 16,481 szám alatti rendeletinél fogvást, az ennakelölte orosz nyelven szerkeztetett anyakönyvek 's azok tartalma, (mivel azok eredeti kivonatját a' törvényhatóságok se nem olvashatják, se nem érthetik) magyar vagy latin nyelven rendeltettek készíttetni, 's e' fensőbb rendelés következtében az akkori megyés püspök ugyancsak 1829 oct. 4ikén minden illető lelki pásztorhoz olly ér-

telmü levelet intézett is, hogy annak vételétől kezdve a' divatban volt orosz anyakönyvek azonnal szüntessenek meg, 's latin vagy magyar nyelven irassanak; mindazáltal az érintett orosz anyakönyvek mind a' püspöki levéltár számára, mind pedig a' plebániák használatára, akkor egyszerre ugyan, de latin nyelvre változtak által: tek. Szabolcs vmgye azonban még a' mult év maj. 28ikán, Ugocea pedig e' f. eszt. majusa 13ikán, felszólítá a' munkácsi megyét, hogy mivel keblökben valamint már az ország többi megyéjében is a' közdolgok magyar nyelven folytattatnak, a' tisztelt püspök-megye se vonná meg résziről e' hazafi kötelességhez járulást. 'S e' két rendbeli felszólításra a' magyarodástul különben sem vonakodó, sőt közös hazánk boldogításán lelkesen törekedő püspök-megye, e' f. év maj. 28ikán tartott káptalani gyűlésében végképen elhatározá: hogy minden, bármi nevezetű, anyakönyvek a' munkácsi megye keblében ezentul egyedül magyar nyelven vitessenek. Ezeknél fogva Országunk határszélein a' Tátra-Beszéd mentében is magyarságért dobog a' szív általánosan az egyházi 's világi Elöljárókban; de délnyugotunkon sincs különben, mert a' dunántuli ref. Superintendentia győri gyűlésében tek. Pázmándy Dienes komáromi első alispán 's főtiszt. Tóth Ferencz theol. dr. és superintendens előlültek alatt (junius 13—16ig) a' pápai ref. Collegiumban több rendű tudománynak magyar nyelven tanítása határozatott el; efelett pedig Kazay Gábor tótvázsonyi közbirtokos 's veszprémi egyházmegyei segéd curator, számos más (2, 3 's 500 forintos alapítvány-tevő) nemes lelkű hazafin kívül a' pápai ref. colleg. ifjúság tudományos előmenetelére 10 ezer pengő forintot vala buzgó ajánlani halála esetére. Noha más részről nem igen vigasztaló, mit a' kassai Szemlélő Vácziól és Esztergomról ír; Vácziól ugyan is: hogy ott ámbár a' magyarodás nevezetes előmenettel halad a' német lakosság között, 's német szülék leányinak ajakiról is hallhatni magyar hangokat, még sincs mind a' három kávéházában egy magyar ujság! Esztergomról is azt jegyzi meg, hogy itt a' két kávéházban 's három nevesb vendégfogadóban nem találhatni magyar ujságot csak b. német hírlapot. Pedig Vácziót 's

Esztergomot minden magyar magyarnak hiszi egész ország-szerre 's így magyaroknak ott a' keblökbeli hatás eszközeit is!

N. Hont megye báthi járásának néhány határit (Bori, Csank, Magyarad, Szántó 's a' t.) jul. Sikan tönkre paskolá a' jég, legtemesb kárt az ősziben 's dohányban okozván. A' budai hegyekben is e' hónap 22ikén éjjel 's délután felhőszakadás volt, lezuduló vízzel a' város majorját 's alantabb helyeit árasztván el. (Kir. kam. tud.).

Ó cs. kir. Felsőge a' m. k. u. Kamara számvevőjét Pauler Antalt 56 évig viselt hiv szolgálata tekintetéből eddig volt egész dija meghagytaival nyugalmazni méltóztatott. A' nmélt. m. kir. u. Kamara pedig a' porosz-lói megürült sóperceptorságra Kéry Aloiz halmágyi sóperceptort, a' komáromira Karaturovics Boldizsár hatvani sóperceptort, vég-re Markoz György Körmenten ellenörködött sómázsamestert therezovaczi sóperceptorra 's Kern Aloiz iglói mázsamestert, ugyanoda ellenörködő mázsamesterré nevezé-ki.

Következő magyar tudósítást kaptunk egyenesen Jassyból jul. 12ikéről: E' hónap 7ikén ujjolag egy rettentő csapás érte boldogtalan városunkat. Délután egy órákor tűz támadt a' Tataráson egy zsidó tészekben 's 500 háznál több lett áldozatjok a' pusztító lángoknak, 's köztük 3 szentegyház, az ausztriai agentiaház, 's több nevezetes épület is. Terjeszté a' tüzet az épen kegyetlenül uralkodott éjszaki szél is, vagy inkább lehetetlené gátia annak csilapittatását; ide járult az iszonyu szárazság 's viz szüke. Nagy a' kár, 's leirbatatlan a' sok koldussá lettnék állapotja, ha irgalom nem segít az inségen!

A N G L I A.

A' waterlooi csata napján Waterloo nevű (120 álgys, 205 láb hosszú, 54 láb széles, 's 64 láb mély v. magasságu) hajót eresztének Chatam-ben a' hullámokra, minden legu-jabb 's javított találmány szerint intézték építettését, 's így e' nagyság v. nemben leg-tökéletesb naszádja (hajója) ez most Anglia tengerhadának. — Randschit Singh keletin-diai (lahore-i) király serge 73 ezer fő, 5,000 rendes lovasságát gen. Allard francia, gyalogságát pedig gen. Ventura olasz vezeti. —

Jul. Sikan az alsóházban 3adszor olvas-tott fel az irlandi egyház világi birtokit

illető bill, melyet, Shiel meg O'Connell urak, hosszabb vitatást okozott mellékjavaslataik elmellőztivel, (274 > 94 ellen) 180 szótöbbséggel fogadtak el. Shiel t. i. a' bill bevezetésében azon nyilatkoztatást sürgeté kifejez-tetni, hogy az egyház tulajdona a' status tulajdona, ennél fogvást a' parliament ren-delése alá tartozó; O'Connell is harczolt e-zért, de Althorp ellenök szegült, nem mintha e' javaslatba hozott elv (principium) igazsá-gát ostromlani akarná, hanem mivel fonák-nak véle illy fontos elvet iktatni a' beve-zetésbe, magát a' törvényt pedig legkisebben sem alkalmazni hozzá.

Jul. 9ikén a' felsőházban az irlandi egy-ház reformbilljének 3adszori felolvasatása került napi rendre. Számos kérelem nyujta-tott ellene be, számos szegült is ellene, név-szerint Wharnclyffe, Lyndhurst, Wynford lordok 's ez utólsót csipős ironiával a' ház ka-czajai közt jócskán meg is sujtogató Brougham mindazáltal szavazáskor számkisebbségben maradván 12vel a' minister, a' bill félre vet-tetett ugy szólván másokra bizott szavazati többség által. — Az alsóházban Fergusson te-vé indítványát a' lengyel ügy pártoltatása végett, tíz ezer glasgowi lakos által aláirt kérelemmel párosítván azt, 's felírást kívánt intéztetni a' királyhoz 's azt megkérni, hogy Lengyelország mostani politikai állapotját, mint a' bécsi congressusi acta sérelmén ala-pítottat, ne ismerje meg, és semmi módon se javálja. Ő a' háztól csak azon nyilatkoz-tatást kívánja, hogy Lengyelországnak jusa van független nemzetképen fenállani. Fran-cziaország köteles e' nemzetet gyámolni, de Anglia se hallgasson. Russia egyedül azon ország mellýnek örök politikája: a' hatalom-nagyobbítás 's a' t. Attwood támogató 's azon esetre, ha Anglia közbenjárása ismét foga-natlan lenne, nyilvános hadat kíván üzen-tetni az Orosznak. Ezt követé az ultratory Inglis, ki tavaly az e' tárgyi vitatásoknál szemökre hányá a' ministereknek: miért szí-velnek e' házban olly ingerlő beszédeket Russia 's czárja ellen, annál szembetünőbb vala tehát most részről az indítványnak ál-talányos javaltatása, mivel ugy mond a' czár manifestuma Lengyelországot orosz provin-ciává alacsonyította, a' dolgok állapotját e-gészen megváltoztatta, constitutioját felfüg-

gesztette, derék vitéz hadát elszaggatta's világszerte szórta, a' legnemesb lengyeleket száműzte, jószágokat elkobozta, gyermekeiket elhurczoltatta, mind ezeknél fogva Lengyelország ügye Európáé most 's az egész keresztyén civilisatióé. A' külügy-minister I. Palmerston imígy válaszolt ezekre: Nincs miért mentegednem tudós barátom indítványát, magáévá teszi az e' ház 's az egész angol nép érdekét, melly mélyen érez azon felvilágosult, nemes, és vitéz nemzet iránt, melly méltatlan üldözések és szerencsétlenségektől sujtva, utóbb is egy a' történetekben példátlan bosszu áldozatjaként hullal. (Halljuk!). Én az indítvány minden pontjára szavazok, (ismét: halljuk!). Lengyelország hajdan nem lévén az orosz birodalomnak része, ez amához nem is tarthat eredeti sajátjaként számot, hanem egyedül a' bécsi szerződések tartalmánál fogva, mellynek engedni köteles, mint az európai nagy hatalmak által biztosítottak. Az angol kormány egyik alkotó részt képezvén, jusa van a' dologba elegyedni, 's véleményét minden tetre kimondani, melly azon szerződés feltételi ellen bár mikép is történnék. Minnyárt első cikkelyében ama szerződésnek világosan kikötve áll, hogy Lengyelország saját alkotmánya utján az Oroszbirodalommal elváhatlan kapcsolatban álljon. Ez ugy tartom más szavakkal annyit teszen, hogy egyedül Lengyelország alkotmánya lehet azon lánczkapocs, melly a' két tartományt egymástól elszakaszthatlanná fűzi. Tehát a' szerződés maga szentesíté ezen alkotványt, 's Russziát kötelezé annak sértetlenül fenntartására. A' Lengyelek fölkelte őt e' tartozástól annál kevésbé oldozá föl, minél többször nyilatkoztaták az ukázok és felszólítások, hogy nem az egész lengyel nép, hanem csak egy része úzi a' támadást. Igaz, a' lengyelek kimondák az orosz háznak a' lengyel királyszékből kizáratását, de ehöz nekik a' congressus semmi just nem engedvén, az orosz czár sem vehete szabadságot a' nagy hatalmasságok által biztosított lengyel constitutiót eltörleni. Meghatározván továbbá a' congressus azon irányt, mellyben a' lengyel királyság Russziához képest álljon, jusok erédtt innen a' többi hatalmaknak is kívánhatni, hogy Lengyelország constitu-

tiója esonkíttatlan álljon fen. E' tekintetközöltetett is az orosz kormánnyal, először ugyan Varsó bevétele előtt, midőn még a' harcz kimenete minden oldalról kétes vala, 's utóbb megint, miután Varsó már elesett. De Oroszország véleménye más volt; ő a' revolutio 's ujjabb meghódítás által Lengyelországot azon régi állásába szerette hinnie visszahelyezettnek, mellyben a' bécsi gyűlés előtt volt; azaz: constitutióját megszüntnek, 's azontul tovább egyedül a' czártól függőnek, t. i. milly kormány formát tetszenék annak engednie. Anglia ismétlé véleményénél megmaradását, bár miket hordjon is fel az orosz kormány annak ellenére; azaz Lengyelország constitutiója ezentul is állani fog, valamint revolutio előtt, 's az oroszoknak semmi joga rontó kézzel megtámadni azt. Franciaország osztozott véleményünkben; de Ausztria 's Prusszia az Oroszéhoz szegődtenek. Illy állapotban nem volt azt kérde-nünk: mennyire terjedhet hatalmunk, hogy befolyásunknak kellő tekintetet adhassunk; hanem inkább, hogy mi lehetne legczélirányosabb politika, az ügynek illy közös léte miatt Európa, de leginkább maga Lengyelország javára tekintőleg? Az indítványtevő tisztelt ur érzékeny sympathiát gerjesztett e' házban a' vitéz Lengyelek szenvedő ügye iránt 's a' nép kétszeresen viszhangozza e' nemes részvételt: de hiszem egy kis hideg-gébb megfontolás mellett okosan fogják mindketten jóvá hagyni, mind azt, mit mi akkori körülményekhez képest józanul cselekvénk, Európát nem bősztívén egymás elleni közharczra, azon reményben, hogy Lengyelországot utóljára is csakugyan ki fognók azon széles talp alól ránthatni, melly azt eltíprani olly mohón feszült vala. (Halljuk!) Lehetetlen volt egy közháborut egyéb uton kikerülnünk. Ausztria, Porosz és Oroszország állott egy részről, Anglia, Francia és Lengyelország másiktól ellen, de nem épen szemközt. Ausztria 's Prusszia mint magok is lengyel tartományokat bírók nagy érdekűnek látták Russzia hiedelmét támogatni, 's e' három nagy hatalom, minden veszélyvel volt szembe szállani kész, csak gondolatja győzhessen; tetemes hadi erőt állítanak fel hosszant a' lengyel széleken, minden pillanatra a' Lengyelségre törhető; 's

egy hétnél keveseb idő kell vala, hogy azon szerencsétlen tartományt, melly az egyes orosz hatalom ellen is alig tartózkodhatott, halomra döntsék, mielőtt Anglia vagy Franciaország segedelmére futhatandna. Kormányunk tehát Lengyelország sorsát illy rettentő hatalom ellen feszítve, minden egyéb nélkül azonnal sirba temethető, mihelyt kibocsátja száján, hogy fegyverrel akarja a bécsi szerződést fentartani. Elég, ugy gondolom, mind egy köz háboru következesire, mind Lengyelország érdekeire nézve, annyit megmutatnom, hogy Ő nagybritanniai Felsőge kormánya résziről legszemesebb bánásmód vala, csupán véleményét nyilatkoztatni ki őszintén, a' nélkül hogy tettere is határozná magát. Most már az a' kérdés: valljon a' jelen pillanat alkalmas é hogy a' ház az előtte fekvő indítványt elfogadja? Nincs kétség, bár milly szánakozásra méltó is a' lengyelség új organizatiója, hogy azon e' ház szavazata legcsekélyebb javíthatást is tehessen! (Halljuk!). Az indítványtevő tudós ur nem kívánja, hogy e' ház háborut határozzon: de hát kimondandó puszta véleménye fog é annyi behatásu lenni az orosz kormányra, hogy azt olly léptétől rántsa vissza, mellyet Anglia és Franciaország sokszorozott kemény előterjesztési ellenére tön 's melly nem egyesek személyes véleményin, hanem az Oroszoknak Lengyelek elleni nemzeti gondolkozásmódjokon alapszik? Én nem akarom a' lengyeleken elkövetett ocsmányságokat kétségbe hozni, de gyanítom még is, hogy a' hírek hozánk nagyitva érkezhettek. (Nem! nem!). Az elhurcolásokat sem tartom egészen erőszakkal törtéteknek (zugás), 's miután azok nagy részint az orosz birodalomhoz régebben csatolt lengyel tartományokban gyakoroltattak, kevés köze lehet kormányunknak azokat gátolhatni, minthogy azon részek, például Podolia vagy Volhynia, a' bécsi szerződésben nem is érintetnek. De azt mondá az én tudós barátom, hogy az angol kormány fejet hajt az orosz politika előtt? Az angol kormány, felelem én, jobban ismeri népét 's annak hatalmát, hogy sem egy ügy védelmétől elállana, mellyet igaznak vallani olly nyílt vala. Az indítvány tehát szükségtelen, miután ünnepélyes nyilatko-

zásival kötelezé magát a' kormány annak kivitelére, mire az indítvány által most szóltatnak fel. Birmingham érdemes követe (Attwood) háborut kiált, közháborut, 's reá nemes ajánlatokat tesz: az egész nemzeti adósság éves kamatit (40 millió font st.) 's négy fíjait. Igy akarja ő a' háborut viselni. (Nevetés). Kétlem: valljon lennének e olly nemesek a' statushitelezők, hogy az ő tervét (Attwoodét) saját kárukkal ohajtanák valósítani; azt is kétlem: valljon megkérdezte é ő fíjait, mielőtt őket a' szabadság oltárára felajánlaná. Az ő kinézései fénysek lehetnek, de valljon létesíthetők e? azt csak ő állította. Legyen nyugottabb 's a' kormány tenni fogja magát. Végzetül oda ment ki a' minister beszédje, hogy a' tisztelt tag vonná vissza indítványát. Utána O'Connell szóla teli örömmel, hogy a' ház annyiféle gondolkozásu 's pártu tagjai e' szent ügyben olly rokonul nyilatkoztak, teli a' legnyersebb kifejezésekkel, millyenekkel eddig e ház tagjai az orosz kormányt soha nem érinték. Buckingham, Shiel, Hume 's többen pártolák még az indítványt, de Althorp és Stanley ministerek ismétlék Palmerston ellensúlyos okait, hogy az indítvány elfogadása kerülhetlenül háborut vonna maga után, mit ugyan a' jelen körülmények közt még is senki sem fog ohajtani: „Mit tegyünk tehát, kérdé Stanley utóljára, ha egy illyes nyilatkozásnak nem lenne várt sikere?“ „Hadat üzeni“ felelt egyik szózat: „Mit, hadat? (válaszolá Stanley) Jól hallok e valljon? Álljanak fel, kérem, kik a' hadat olly mohón kívánják! (hangosb szóval) álljanak fel, mondom, a' háboru védői!“ Csak egyetlen tag állott fel, 's egy darabig ugy maradt, taps és kacaj közben. Végre Ferguson kinyilatkoztatván, hogy ha mingyárt ezen vitatkozás nem fogná is meghajthatni az orosz kormány szívet, mit ő igen is hiszen; legalább a' britt parlamentnek egy ünnepi jelentéseül fog szolgálhatni, mellyet az egész mivelt Európához ezennel intéz: az indítvány szavazatra kerülven 177 > 95 szóval félre vettetett.

Belvidera 42 álgys fregát 's más két hadi hajó parancsot kapott Portóba evezni azon okból, mivel don Miguel ellenzi az angol alattvalók borait egyenesen a' Dourobul

Angliába szállíttatni. — 150 francia Pedro expedíciójától Londonba visszaküldetett, mivel az uton zenebonáskodtak.

Jul. 9dikén Eszterházy Pál hg, Verstolk van Soehlen (a' hollandi külügyminister) 's Dedel urak kíséretetül Londonba érkeztek. — Goblet (belgiumi külügyminister) is oda készül, hogy a' tanácskozásokban közvetlenül vehessen részt — 's 10kén udvarlott a' Királynál a' két utóbbi.

FRANCZIAORSZÁG.

Broglie hget rebesgetik némelyek első ministerségre jutandónak. — Az Éjszakerikába költöző 112 Breisgauiak egyesületének feje Weiland főorvos Rotteck érdempénzével ajándékozván gen. Lafayette-t meg, ez azt igen élénk örömmilatkozással fogadta 's 6 ajánló levelet adott a' szabadsági házába költözőknek. — Solignac gen. egy levelet irt d. Mariához, mellyben azt jelenti, hogy Ő (Solignac) csak Miguel soraiban reményelt a' bragançai hgné (d. Maria) iránt ellenségre találni, de az önmaga (a' general) ellen sikeresített cselszövények más ellenségeket is megismértettek vele, mellyektől a' barátság leple alatt inkább félhetni mint amazoktól 's a' t. — Napoleon Vendôme-téri szobra 4,000 fontot nyom. Legnagyobb nehézség felállítatásában, hogy a' csap v. peczek, mellyen Chaudet által készített szobra állott, 1814ben a' levételkor, átfűrészeltetett. Mindazáltal még sem tart az egész munka tovább 3 óránál.

Párisi hírlapok szerint a' Madritban jun. 26ikán tartott manoeuvre alkalmakor egy Debit generáltól vezérlett csapat-lovasságnak egy kir. őrségi gyalog négyszeget (quarré) kellett volna megtámadnia, mellyet ez el is kezdte illy kiáltozás alatt; Éljen Krisztina (a' királyné)! éljen az aszturiai hgasszony (a' trónörökös)! mellyre a' gyalogság így felelt: Halál a' Negroknak (Liberalisoknak)! Minden kedvetlen következt mellőzendőleg Freire gen. a' lovasságot visszafordíttatá, 's az említett gyalog ezredek közül más nap egyik Aranjuezbe, a' másik Escorialba parancsoltatott. — A' király jul. 29ikén adá ki a' görög kölcsön Franciaországot illető 1/2dának (20 milliónak) biztosítását illető ordonnanceot az 1833. jun. 14ikén történt kamarai meghatalmaztatásnál fogva.

Thiers kereskedési minister a' megyeispánokhoz e' körlevelet intézé jun. 28ikán: Közelgünk a' jul. napok 3dik évünnepéhez. Minden Francia előtt kedves ez időszak, szükségévé is vált az ezzel csatlakozó fontos emlékezeteknek hódolnia. Egy szörnyű mirígy dulongási (a' cholera) tavaly elakasztának minden nyilvános ünneplést. Most mind e' vész miatti rettegés mind a' politikai buzongás 's kétség megszűnt. Franciaország nagy lépésekkel halad a' jólléti ösvényen elő, mellyet halhatlan juliusi napjaink nyitának elébe. A' törvényalkotmányos királyság védpaizsa alatt, mellyhez szabad tetszésünkből kapcsolkozánk, kezdi szép hazánk azon intézkedések gyümölcsit aratni, mellyeket kivíni 's bátran védeni tudott. Ez okból e' nagy emlékezetü évnepokat nem ünnepelhetjük eléggé. Felszólítom tehát ezennel az Urat a' municipalitásnak ez alkalomra kívántatandó költség-iránti javaslata helyben hagyására, 's reményem, össze tudja párosítani Kegyed a' szükséges takarékoskosságot e' nemzeti ünnephez illő fényvel."

PORTUGALIA.

Pedro a' migueli táborban, a' Douro két partján 's az egész tengermelléken e' köv. proclamatiót terjeszteti szerte: Portugálok! A' szabadsági sereg egy osztálya parancsim alatt d. Maria törvényes Királynétok 's a' törvényalkotmányi Charta iránti hűségtek 's hódolástok segedelmére siet. Fegyverre Portugálok! egyesüljete az azon derék csapattal, melly a' zsarnokságot lerombolni indul. Elég segédre fogtok találni benne lefegyverzeni a' despotai hatóságokat. Ki az utóvilágban élni akar, nem iszonyodik a' hazáért halni. Gyámolitsatok, hogy királynétoknak olly méltatlanul bitorlott trónját visszaadhassam. Az idő drága, gyülekezzetek a' becsület 's hűség zászlóji alá; ne féljetek semmit; bár milly véleményben voltatok is eddiglen, tartsatok számot azon liberális kormány nemes lelkiségére, melly a' belső csendet, a' nemzet jóllétét, mint a' törvényszeres szabadságot biztosítandja. Fegyverre Portugálok! éljen a' Királyné! éljen a' Charta! jun. 15. d. Pedro bragançai hg.

Jul. 4ikén Portóban azon hír is szállonga, hogy még egy expedíciót készítenek Madeira ellen Pedroék. Így férfiasan dolgozná-

nak. Hire van, hogy Estremadurába hatottak már. De az Albion szerint minden lehető módot elkövetnek Miguel tengerhadának erősítése végett is. Mint mondják 4 gőzhajót vásárlottak számára, mellyek borral és 300 matrózzal rakodtan legnagyobb sietséggel a' Tajóba szándékoznak. A' londoni börse azt hiszi, hogy Spanyolország nem avatkozik e' vitába. A' City of Waterford gőzhajó a' minapi hírek hozója, azt is beszéli, hogy Lagos-ból jöttében Miguel hajóhadával találkozott a' tengeren, melly 9, jobbadán nehéz hajóból állott, 's így nem sokára ütközetre kerülhet a' dolog Napier-val, kinek csak 3 fregátja 's egy corvettje van. — Spanyol hírek szerint Beja városa jun. 28ikán d. Mariának meghódolt; Pedroék 2 ezer embert állítottak fel Abrantes-től Santarem-ig, 's Mollélos vicomte minden sergestül (2000 fő) Villaflorhoz állott. L. Russell egy részét ki akarta szállítani katonáinak az angol alattvalók vagyona védelmének örve alatt, de mivel a' spanyol követ azt nyilatkoztatá, hogy e' tett Spanyolországot is hasonló beavatkozásra hatalmazná fel, Russell szándékától elállott.

ELEGY HIREK.

Agathe Corvette (a' berry hgnét vivő) jul. 14ikén vete horgonyt a' palermoi révben. Utasai frisen voltak. — A' bordeauxi hg (V. Henrik) nevelője Barande ur nevédekétől bucsut vón, 's helyét Latil cardinal sugalata-ra, kinek napról napra növekszik hitele X. Károlynál, a' hir szerint, két Romából jövedő jesuita pótolandja ki. — A' Toulouba érkezett piemonti menekvők olyanok mint az ágról szakadtak, csak pusztá testök lelkök. Az idegen ezredbe róják őket azonnal 's Algierba küldik. Mint mondják 500 elítélt bűnöst is oda szándéka küldeni a' kormánynak. — Desmichels generaltól Oranból azon hír érkezett, hogy 51 ezer beduin Orán várat ostromolja. Azonnal 1,500 ember küldetett számára segédül. — A' chamberyi törvényszék meg nem jelenési (in contumaciam) halált mondott jul. 1sőjén Ardoino Miklós hadnagyra, Vaccarezza David alhadnagyra, 's Vernetta Sándor, Enrici János, Giordano Eduard, Cerina Lajos sergent-okra, mint a' minapi zavargásnak részint kezdőire, részint terjesztőire, részint palástolóira. — Azen vulcán, melly két év előtt Sciacc mellett a' tengerből emelkedett 's ott egy kis

szigetet képezett 's lávája elaltával semmi nyomát sem hagyá a' viz tükre fölött, előtűnt ismét ugyanazon ponton maj. 22 's 3ka óta, de most újra nem vizsgáltatott meg még. — A' Portugáliával határos spanyol széleken forrás mutatkozik a' carlosi pártban. Főkép a' papság élesztgeti azt; úgy látszik, zendítő proclamatiók is szórattak d. Carlos nevében. A' kormány részről parancsok adatak ki ellenök. Az algarbiai expeditio hírére tanácsot tartott a' király 's Pastor general rendelést kapott sietve a' portugál széleken egy őrvonal (Cordont) húzni. Saarsfield gen. a' 15—20 ezer főnyi figyelő sereg vezérlése bizatott. — Egy jul. 3iki pétervári levél azt írja, hogy egy lengyel szövénnyekből álló 's jacobinus clubboktól vezérelt orgyilkos-szövetség, mellynek tagjai ál nevek 's költött útlevelek alatt szivárogtak az orosz határokon által azon hiedelemben hogy így könnyebben érhetik céljokat, az orosz czárt meg akará ölni Finnlandban, de neszét kapván a' kormány e' propagandai pokol-czimborának, még előbb hogy sem Rigához juthatott, biztos körörmre 's hűsre kerité. Egyetlenegy orosz sincs azonban köztük 's a' t. —

Otto király névnapján (maj. 1sőjén) az országból kiköltözött kalóz görög katonának, mellyek derekát képezék a' néhai görög hadnak, közbocsánatot hirdete, mire azok visszatérengek 's a' rendes katonaság közé lépnek. Ekkor alapítá a' megváltó (salvator) rendet is, melly a' haza védeinek, a' legjobb művészeknek, hasznos találmányok alkotóinak 's általányosan a' haza hű szolgálóinak fog osztatni jutalmul. Szorgalmasan tanul görögül 's 1835 juniusa 1sőjeig, midőn maga veendi által a' kormányt, tökéletesen is beszélendi azt 's így tolmács nélkül értekezhetik minden alattvalójával. —

L e g u j a b b: Rendkívüli alkalommal Konstantinápolyból jul. 10ról érkezett hivatalos tudósítások szerint, Ali serege tökéletesen által költözött a' Tauruson, 's erre a' fentebb irt nap reggelén a' cs. moszka segéd sereg is könnyü déli széllel a' bujukderei kikötőből elvitorlázott a' fekete tengerre visszamenendő. Az angol hajócsapat Malcolom admirál alatt már jul. 2ikán fordult Samos felé a' Dardanelláktól.